

Kaybettiğimiz eşeği ararken

Ahmet Turan Alkan - t.alkan@zaman.com.tr 18.08.2008

Türkiye'nin seçilmemiş muktedirleri, 'Tehlikenin farkında mısınız?' diye bir tehlike alarmı veriyorlardı. Bu misyonun adını ise 'Cumhuriyet'i korumak ve kollamak' diye isimlendirmişlerdi. Biz ise bu iddianın bir gözbağcılık, bir illüzyon olduğunu söylüyorduk.

Geçtiğimiz Pazar günü Hürriyet gazetesi mensubu Ezgi Başaran, sadece 'sadelik' konusunu vurgulayan güzel bir haber yaparak, ABD'de kurulan 'Sadelik Forumu' üyelerinden Duane Elgin'i tanıttı ve 'sade hayat' denilince ne anlaşılması gerektiğine dair örnekler verdi. 'Hayatınızı ne hantallaştırıyorsa atın hemen sırtınızdan' başlıklı bu haber, elbette bizden ziyade modern hayatın külfetlerinden yorulmuş ve bunalmış kitlelere yönelik bir tavsiye ihtiva ediyordu. Şark-İslâm kültürünü iyi tanıyanlarımızın bir türlü anlayıp bir dala konduramadığı Budizm, Yoga türü zihnî ve bedenî egzersizlerin Batılılar arasında 60'lı yıllardan beridir büyük revaç görmesi sebepsiz değil. Ne var ki artık bizler de özellikle büyük şehirlerde yaşayanlarımız, sadelik denilen şeyin ne olduğunu kavramsallaştıramasalar da onun ihtiyacını hissetmeye başladılar. Modernlik yorucu ve gerginleştirici bir süreç; insanı tahrib ediyor, tüketiyor ve kısırlaştırıyor; o yüzden Duane Elgin'in söyledikleri, artık bize de hitab eden şeyler sırasına girmiş bulunuyor.

Elgin kısaca şunları tavsiye ediyor: AAA, BUNLAR HEP VAKTİYLE BİLDİĞİMİZ ŞEYLER...

Arkadaşınız, eşiniz ve çocuğunuzla daha çok vakit geçirin. Onlarla yürüyüşe çıkın, bir öğünü paylaşın, şarkı söyleyin ya da birilerine yardım edin. Bedeniniz için koşun veya bisiklete binin. Ruhunuz için ilişkilerinizde oyunsuz, yalansız ve dolaysız olun. Zihniniz için yeni şeyler öğrenin, küçük kurslara katılın.

Daha az kıyafet alın. Aldığınız kıyafetlerin moda uygunluğuna değil fonksiyonel olmasına dikkat edin. Kozmetik ve mücevher almayın.

Satın aldığınız her şeyin çevreye zarar vermeden üretildiğine, dayanıklı ve tamir edilebilir olmasına dikkat edin.

Evinizde az kullandığınız her şeyi (kıyafet, kitap, mobilya, alet edevat), ihtiyacı olan birine verin. Eviniz kalabalık olmasın.

Bahçıvanlığın, tesisatçılığın, marangozluğun, terziliğin en basit özelliklerini öğrenin.

Sessiz iletişim yöntemlerini kullanın. Sarılmak, gülümsemek, kafa sallamak vs.

Mümkünse işinize yakın bir yerde oturun. Değilse, ulaşım için birkaç iş arkadaşınızla aynı arabayı kullanın ya da toplu taşıma araçlarına binin.

...

Bu tavsiyeler kulağımıza yabancı gelmiyor, çünkü bunlar bizim unutmak üzere olduğumuz ama hâfızadan hâlâ silinmemiş- modernlik öncesi- şeyler. Zaten o âhenkle yaşıyorduk; dünün hayatı bizde tam tamına böyle bir şeydi zaten. Biz o âhengi, çağlar üzerinden sıçrayarak hızla modernlik katına yükselmek için alelacele terk etmiştik. Bu hususun bilinmesinde fayda var çünkü kendi değerlerimizi, sadece bizim etiketimizi taşıdığı anlarda geçersiz ve eski-püskü sayan bir modernleştirici cihaz var zihnimizde. Kaybettiklerimizi el yordamıyla arıyor ve bulunca memnun oluyoruz. Bilinmeyen şeyler mi; değil, fakat 'trend' Batı'dan gelince, daha itibarlı, daha inandırıcı bir mâhiyite bürünüyor.

ARTIK SAKİN OLUN: BİZ DE MODERNİZ!

Türkiye, çok önemli bir bâdirenin eşiğinden döndü; aslında 'döndü' demek için vakit henüz erken, hâlen bu bâdirenin ortasındayız. Kısaca şunu anlatmak istiyorum: Türkiye'nin seçilmemiş muktedirleri, Cumhuriyet'in ve modernleştirici inkılapların, cahil halk kalabalıkları tarafından şuurulu bir tarzda reddedildiğini, bunun yerine daha İslâmî ve elbette 'Doğulu' bir rejim getirmek için kâh gizlice ama çoğu defa açık açık örgütlenip güçlenmeye çalıştıklarını ileri sürerek, 'Tehlikenin farkında mısınız?' diye bir tehlike alarmı veriyorlardı. Bu misyonun adını ise 'Cumhuriyet'i korumak ve kollamak' diye isimlendirmişlerdi. Biz ise bu iddianın bir gözbağcılık, bir illüzyon olduğunu söylüyor ve pekâlâ ihmâl edilebilir küçük nüveler haricinde Türk toplumunun hızla -üstelik palas pandıras denecek kadar ölçsüz bir hızla- modernleştirdiği, işin garibi modernleşmekten haz duyduğunu belirtiyorduk. Bize göre ortada Cumhuriyet'in batılaştırıcı inkılaplarını geriye götürecek tehlikeli bir kıpırdanış söz konusu değildi, bilakis gördüklerimiz ve yaşadıklarımız Türkiye'de modenleşmenin, geri döndürülemez bir hız ve istikamette toplumu kavradığı şeklindeydi. Zannedilenin aksine Türk toplumu muhafazakâr bile sayılmazdı çünkü korunması gerekenle gerekmeveni ayırt etmekte kullanacağı kıstası olmayan, hâfızasız, 'kültürsüz' bir topluluk teşkil etmekteydi. Onlar 'Batı'da gördükleri şeyin burada da olmasını istiyor, Batılaşmayı bir 'yüksek refah ve tüketim serbestisi' olarak algılıyorlardı. Bu eğilimin rüzgârını fark eden ve ardına alan siyasî hareketin Türkiye'de iktidar olması çok kolaydı; nitekim -şaşırtıcı olan da budur- bu eğilimi Türkiye'de sağ partiler fark edip öne geçtiler ve çok partili hayatın sürdüğü günlerde açık ara iktidar oldular. Sol görünüşlü partiler ise, fikrî Batılaşmaya taraftar göründükleri halde 'beynelmîlel kapitalizm' kavramından ürktükleri için neticede içe dönük, otoriter ve tüketimi baskı altında tutucu bir siyasetle halkın karşısına çıktılar ve hep yenildiler. Muhafazakâr partilerin zaferi, modernliğin zaferiydi aslında; muhafazakâr değerlerin değil. Halkın muhafazakârmış gibi görünmesinin tek sebebi, solcu-devletçi bürokrat takımının ezan, başörtüsü gibi görünür alâmetler üzerinde baskı kurmaya çalışması oldu. Türkler, Batılılar gibi üretip tüketirken bu arada inançlarına ilişilmemesini istiyorlardı; bu konudaki her baskı, modernleşmekten pek hoşnut kalan Türk halkının muhafazakârmış gibi görünmesine yol açtı ve el'an olup bitmekte olan da budur.

IŞIK BATIDAN MI YÜKSELİYOR?

Modernlik treninde kaçak yolcu gibi seyahat etmeye başladığımızdan bu yana modernlik, nimet

ve külfetleriyle bizi etkiliyor ve dönüştürüyor. O yüzden Duane Elgin'in söyledikleri sadece endüstrileşmiş Batılı toplumun bunalmış fertlerine değil, bizim metropollülere de bir anlam ifade etmeye başlamıştır. Yakında bizde de 'sadelik komünitesi' adı altında sivil örgütlenmelerin başlayacağını, hızlı yaşamaktan yorulmuş beyaz Türklerin bu topluluklarda 'yeryüzündeki cennet'i bulmak için üyelik aidatı ödeyeceğini, karmaşık hayatını basitleştirmek için çırpınacağını tahmin etmek hiç de zor değil. Biz işte böyle bir topluluğuz; nüfusumuzun büyük kısmı modernleşmek için didinirken, o istasyonu çoktan geride bırakmış azlığımız, modernliğin yaralarını tedavi için Batılı 'guru'ların tavsiyelerine kulak kesilmektedir.

Niyetim eleştirip küçümsemek değil; farketmek. Lisans seviyesinde sosyoloji ve tarih okuyanların rahatlıkla göreceği olguları, bizde 'toplum mühendisliği' rolünü benimsemiş olanlarımızın bilmemesi çok garibime gidiyor. Basit ama sıkıcı bir gerçek bu; Batılıların vaktiyle geçtiği her istasyona biz de uğruyoruz ama biraz tehirle!..